

Nr 15*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motioner
angående riksdagens högtidliga öppnande.*

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 140 i första kammaren av herrar *Palm* och *Paul Jansson* och nr 179 i andra kammaren av fröken *Sandell m. fl.* hemställes, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att i motionen framförda synpunkter på riksdagens högtidliga öppnande beaktas under den fortsatta beredningen av författningsutredningens förslag, för den händelse man anser det lämpligt att även i fortsättningen behålla en ceremoni, där representanter för samhällslivet inbjudes att delta.

Beträffande motiveringen får utskottet, i den mån redogörelse icke lämnas i det följande, hänvisa till motionen i andra kammaren.

Gällande ordning. Bestämmelser om riksdags öppnande är upptagna i 34 § riksdagsordningen. Där stadgas att öppnandet skall ske senast på andra söckendagen efter riksdags början samt att den närmare tidpunkten bestämmas och kungöres av Kungl. Maj:t. Vid angiven tid skall riksdagsledamöterna, sedan gudstjänst hållits med dem, sammankomma på rikssalen, där Konungen eller, då han så finner för gott, statsministern eller annan statsrådsledamot för ordet. Vid detta tillfälle skall statsverkspropositionen och riksdagsberättelsen överlämnas till riksdagen. Så behöver dock ej ske, om riksdagen enligt 2 § riksdagsordningen sammankallas till dag före den 10 januari. Vidare gäller att vid öppnandet av vaderiksdag riksdagsberättelse icke skall överlämnas och statsverksproposition blott om budgeten icke reglerats. Sedan Konungen öppnat riksdag, åligger det kamrarnas talmän att till Konungen, i kamrarnas namn, framföra deras undersåttliga vörndnad.

Enligt praxis inledes riksdagens öppnande med att Konungen uppläser frontalet. I detta brukar anges de mera betydelsefulla förslag, som kommer att framläggas för riksdagen.

De ceremoniella detaljerna vid riksdags öppnande regleras efter Konungens befallning i enlighet med ordning, som riksmarskalksämberet för varje gång utfärdar.

Frågans tidigare behandling. I en motion vid 1959 års riksdag uttalades, att den nuvarande ordningen för sammankomsten vid riksdags öppnande

var otidsenlig, och yrkades, att riksdagen skulle hemställa om uppdrag för författningsutredningen att pröva nya former för ifrågavarande ceremoni. Konstitutionsutskottet framhöll i utlåtande (nr 6) över motionen, att författningsutredningens ställningstagande till frågan om kammarsystemet kunde antagas komma att inverka på formerna för riksdagens öppnande. Med hänsyn härtill avstyrkte utskottet motionen. Riksdagen följde utskottet.

I en motion vid 1961 års riksdag hemställdes, att riksdagen måtte ge i uppdrag åt talmanskonferensen att i samråd med hovförvaltningen vidtaga sådana åtgärder, att riksdagens högtidliga öppnande kunde försiggå i former, som för riksdagens ledamöter var mera värdiga och representativa. Bl. a. påtalades att riksdagen i alltför ringa utsträckning berett sina ledamöter möjlighet att deltaga i riksdagens öppnande på ett i yttre avseende värdigt sätt. Allmänna beredningsutskottet framhöll i utlåtande (nr 2) över motionen, att författningsutredningens förslag kunde komma att medföra förändringar i riksdagens arbetsformer och att den slutliga lösningen av dessa frågor torde komma att påverka formerna för riksdagens öppnande. Några mera vittsyftande åtgärder syntes i avvaktan härför inte böra vidtagas. Med avseende på de i motionen berörda praktiska arrangemangen fann utskottet icke påkallat med något riksdagsinitiativ. I enlighet med utskottets hemställan avtog riksdagen motionen.

Författningsutredningen. De med riksdagens öppnande sammanhängande frågorna behandlas av författningsutredningen i dess förslag till ny riksdagsordning (SOU 1963: 18). Om utredningens förslag i allmänhet bör här antecknas, att enligt detsamma »lagtima riksmöte» skall börja årligen den 15 oktober, varefter budgetpropositionen skall avlämnas senast den 15 december. Riksdagsberättelsen föreslås även framdeles avlämnad kalenderårsvis.

Med avseende på riksdagens öppnande uttalar utredningen, att ett riksmöte bör anses öppnat i och med det första sammanträdet med riksdagen, utan särskilda ceremonier liknande den nuvarande rikssalssammankomsten. Emellertid är enligt utredningens mening en särskild sammankomst i högtidliga former mellan Konungen, statsråden och riksdagens ledamöter i början av lagtima riksmöte alltjämt påkallad. Denna kommer då att erhålla en annan innebörd än den nuvarande, då riksdagen ej öppnas därvid och varken statsverkspropositionen eller riksdagsberättelsen överlämnas. Förutom hälsningsord från Konungen och talmannen bör enligt utredningens förslag förekomma, att regeringen genom statsministern eller annat statsråd, som förordnats därtill, avger en förklaring angående sin politik. Denna skulle tjäna som utgångspunkt för den allmänna politiska debatt, motsvarande remissdebatten, som enligt utredningens förslag skall hållas i riksdagen kort därefter.

Utredningen finner för sin del mest naturligt, att regeringsförklaring avges vid sammankomst i riksdagshuset. Enligt utredningens mening bör emel-

lertid ordningen för den särskilda sammankomsten icke regleras i riksdagsordningen eller över huvud i författning utan bestämmas av talmannen — i tvåkammaralternativet talmännen — efter samråd med statsministern.

I enlighet med det sagda har i utredningens förslag till ny riksdagsordning upptagits följande stadgande i 1 kap. 7 § (enkammaralternativet):

Vid särskild sammankomst med Konungen, statsråden och riksdagens ledamöter inom tre dagar efter lagtima riksmötes början avgives regeringsförklaring av statsministern eller annat statsråd. Sammankomsten hålles i den ordning talmannen efter samråd med statsministern bestämmer.

Motionerna. I de nu föreliggande motionerna uttalas inledningsvis att riksdagens öppnande i nuvarande former kan betraktas som ett särpräglat och praktfullt skådespel men att ceremonien i detaljer är utan stil och utan anknytning till den moderna samhällssynen. Sålunda är enligt motionärerna de yttre arrangemangen sådana, att riksdagens ledamöter på intet sätt ger intryck av att vara varken huvudpersoner eller inbjudna gäster. Vidare kan kritik riktas mot den praxis, som tillämpas i fråga om inbjudan till ceremonien. Motionärerna framhåller, att sådan inbjudan väsentligen riktas till ämbetsmän av viss lägsta tjänsteställning, och uttalar därefter:

Det synes oss emellertid vara betydelsefullt om man, vid detta möte mellan Sveriges riksdag och representanter för det svenska samhällslivet, även gav sådana viktiga samhällssektorer som t. ex. kulturlivet och arbetsmarknaden tillfälle att delta. I synnerhet borde, på kulturens område, de institutioner som organisationsmässigt är underordnade staten ifrågakomma, i likhet med vad som förekom vid firandet av regeringsformens 150-årsjubileum. Dagens samhälle är präglad av samverkan mellan olika grupper och med en värdering av människan från helt andra utgångspunkter än det gamla ståndssamhällets, där tjänsteställning och innehavet av ordnar var utslagsgivande. Det förefaller också en smula inkonsekvent att i riksdagens eget verk anställda tjänstemän får bilda eftertrupp till riksdagsledamöterna, under det att i rikssalen införes särskilt inbjudna, med damer, vilkas relationer till riksdagen är av mera underordnad betydelse.

Avslutningsvis uttalar motionärerna, efter att ha antecknat huvudinnehållet i författningsutredningens här ovan berörda förslag, att det framstår som beklagligt att riksdagen för närvarande saknar inflytande över utformningen av ceremonien vid riksdagens öppnande.

Utskottet. Huvudsyftet med förevarande motioner är att riksdagen skall erhålla befogenhet att medverka till utformningen av ceremonien vid riksdagens öppnande, därest en sådan särskild sammankomst behålles efter en allmän författningsreform.

Som framgått av redogörelsen ovan har författningsutredningen förordnat, att en högtidlig sammankomst mellan konung, statsråd och riksdag även framdeles skall äga rum i början av varje ny riksdag, ehuru med för-

ändrat innehåll. Med avseende på formerna för denna sammankomst har utredningen föreslagit, att någon författningsreglering icke skall ske, men att det skall utsägas i en ny riksdagsordning, att sammankomsten skall hållas i den ordning som efter samråd med statsministern bestämmes av talmannen eller, vid behållet tvåkammerssystem, talmännen.

Motionernas huvudsyfte skulle tydligen tillgodoses, om författningsutredningens förslag på den berörda punkten genomföres. Utskottet förutsätter, att detta förslag kommer att omfattas av övervägandena i författningsfrågan, och att de i motionerna framförda synpunkterna därmed kommer att bli föremål för beaktande utan ett särskilt riksdagsinitiativ i frågan. Med hänsyn härtill har utskottet icke funnit anledning att förorda någon framställning i ämnet till Kungl. Maj:t.

Under hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att motionerna I: 140 och II: 179 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 23 mars 1965

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, Sveningsson, Erik Olsson, Carl Albert Anderson, Dahln, Dahlberg, fröken Stenberg och herr Sörenson; samt

från andra kammaren: herrar Adamsson, Nilsson i Östersund, fru Thunvall, herrar Johansson i Trollhättan, Hamrin i Jönköping, Larsson i Luttra, Andersson i Billingsfors, Johansson i Dockered, Keijer och Wennerfors.